

ŞUBE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE 6., 7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN REHBERLİK VE DANIŞMA İHTİYAÇLARI

Şahin KESİCİ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Altıncı, Yedinci ve Sekizinci sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışma ihtiyaçlarını, şube rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre tespit etmektir. Bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, 2006-2007 Eğitim öğretim yılında Konya Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı öğretmenlerden olmaktadır. Elde edilen veriler Nvivo2' ye kodlanmış ve daha sonra kategoriler tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular tartışılmış ve sonuçlarla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel, Mesleki ve Kişisel Rehberlik ve Danışma İhtiyacı

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the sixth, seventh, and eighth grade students' guidance and counseling needs in terms of classroom teachers' views. In this study, the qualitative research technique is applied. In addition, while collecting the data, the semi-structured interview technique is used as a method of data collection. Interviews are conducted with classroom teachers in elementary schools of Konya National Educational Administration, during the 2006-2007 academic school year. The data obtained are coded into Nvivo2 and then the following themes are established: educational guidance and counseling, career guidance and counseling, and personal/social guidance and counseling. The findings emerging from this research are discussed and the recommendations are developed with regard to these results.

Keywords: Educational, Career and Personal/Social Guidance and Counseling Needs.

GİRİŞ

İlköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler gelişim ihtiyaçlarını yoğun şekilde hissederler. Özellikle ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerini göz önünde bulduğumuzda ergenlik dönemini yaşamaları ve ergenlik döneminin sonucunda sosyal ve duygusal yönden diğer öğrenci gruplarına göre (lise ve üniversite) farklı beklentiler içersine girmeleri verilecek rehberlik hizmeti açısından son derece önemlidir. Öğrencilere verilecek olan rehberlik hizmetinin önemini artıran diğer bir unsur da, içinde bulunduğumuz yüzyılın değişim yüzyılı olmasıdır. Bu değişim yüzyılı da sosyal yapılar ve kişisel değerleri devamlı değiştirmektedir. Bütün bu değişimler öğrencilerin gelecekte beklediklerini değiştirmektedir. Hızlı değişen iş dünyası ve iş gücü, ev, okul ve toplumdaki şiddet, boşanma, ergenlerin intiharı, madde bağımlılığı, stres gibi sorunlar öğrencilerin günümüzdeki karşılaştığı sorunlardan bazılarıdır (Gysbers, 2001; Lapan, Gysbers & Petroski, 2003). Bu sorunlar öğrencilerin kişisel, sosyal, kariyer ve akademik gelişimlerine sürekli etki etmektedir (Hiebert, Kemeny & Kurchak, 1998). Özellikle öğrenciler üzerinde etkiyi güçlü hale getiren iki önemli değişken

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

vardır. Birincisi, altıncı sınıf öğrencileri ilköğretim 1. kademedan ikinci kademeye geçiş yapmalarıdır. İkincisi ise altıncı sınıf ve yedinci sınıf öğrencilerinin ergenlik dönemine girmeleridir. Üçüncüsü ise sekizinci sınıf öğrencilerinin ilköğretimden ortaöğretime geçiş yapmalarıdır. Bu iki değişken 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışmaya ihtiyaç duydukları dönemdir.

Birinci değişken ayrıntılı bir şekilde analiz edildiğinde bir okul kademesinden diğer bir okul kademesine geçiş yapan öğrenciler, yeni geçiş yapacakları okulla ilgili heyecan, endişe ve merak duyarlar. Bu duygularda öğrencilerde kaygı ve stres oluşturur (Carter et al, 2005). Bir öğretim düzeyinden diğer öğretim düzeyine geçişler, öğrenci (ergenlik dönemindeki) başarısının düşmesine, motivasyonun azalmasına, kendi saygı düzeyinin düşmesine ve psikolojik üzüntüye girmesine yol açabilir (Akos & Galassi, 2004; Carter et al, 2005).

Geçiş sürecinde ergenler kişisel ve sosyal değişime maruz kalırlar. Ergenlerde meydana gelen fiziksel, sosyal ve duygusal değişiklikler, duygusal olarak hem ergen ile aile arasında çatışmalara yol açabilir hem de ergenin ebeveynine itaatsizliğine yol açabilir. Hatta bu değişimler ergenlik döneminin belirtisi olarak, farklı zamanlarda ve farklı şekillerde ortaya çıkabilir (Scales, 2005; Akos, 2002).

Bireylerin benlik kavramları, benlik saygıları ve kimlik gelişimleri ergenlik döneminde oluşur(Akos, 2005; Wigfield, Lutz, & Wagner, 2005). Özellikle ergenlerle ilgili bu üç kavramın gelişiminde, bireyin kendi hakkındaki değerlendirmeleri ve çevresiyle kurduğu ilişkiler belirleyicidir. Kısacası ilköğretim birinci kademedan ikinci kademeye geçiş dönemi olan altıncı sınıf (12 yaş) öğrencilerinin ve ergenliğe geçiş ve ergenlik dönemi olan yedinci sınıf (13 yaş) ve sekizinci sınıf (14 yaş) öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik ihtiyaçlarının yordanmasında ipucu olabilecek diğer bir değişken gelişim ihtiyaçlarıdır(Erkan, 1997; Johnson & Kottman, 1992).

İlköğretim düzeyindeki öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda, öğrenciler gerek gelişim ihtiyaçları gerek okul ile ilgili sorunlar yaşadığında ilkönce anne babalarına sonra da öğretmenlerine yönelmektedirler. Bu durum ergenlerde ise önce akrabalarına daha sonra akraba ve öğretmenlerine yönelmektedir(Erkan, 1997).

Öğrencilerin yukarıda özetlenen gelişim ihtiyaçları karşılandığı zaman, öğrencileri gizilgüç ve potansiyellerine göre eğitmek, etkili karar vermelerini sağlamak, problem çözme becerisini geliştirmek, öğrenmeyi öğretmek, zamanı etkili kullanırmak gibi bir takım becerileri öğrencilere kazandırmak daha kolay olur. Bu niteliklerde gelişimsel rehberlik modelinde mevcuttur(Erkan, 2001). Gelişimsel rehberlik modelini etkin hale getirmede yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere büyük görevler düşmektedir. Ama en büyük görev, Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan ve geçerliliği kanıtlanan "Sınıf Rehber Öğretmenlik Program Modeli"nde aktif rolü alan "Şube Rehber Öğretmen"ine düşmektedir(Doğan, 2000). Zira rehberlik hizmetleri planlı ve programlı bir şekilde verilmelidir. Kuşkusuz aileler, öğretmenler ve öğrencilerin yakın arkadaşları öğrencilerin gelişim ihtiyaçları ve okuldan kaynaklanan sorunlarında yardımcı olabilir.

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

Şube rehber öğretmenlerinin öğrencilere daha iyi rehberlik hizmeti verebilmesi için alanın uzmanları tarafından öğrencilerin rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçları analiz edilmelidir. Zira öğrencilerin rehberlikle ilgili ihtiyaçlarını tespit etmede iki yaklaşım uygulanabilir. Bunlardan birincisi öğrencinin kendisinden ikinci ise öğrencinin en yakın çevresinden toplanabilir(Gibson, Mitchell and Higgins, 1983). Bu çalışmada ikincil yaklaşım uygulanmıştır. Çünkü yetiştirmek istediğimiz bireyin nitelikleri(insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, problem çözebilen, güvenli karar verebilen, gerektiğinde hayır diyebilen, girişken olabilen, çevreyi iyi tanıyabilen, insanlarla iletişim kurabilen ve sosyal beceri düzeyini yükseltebilen) ile ilgili bilgileri gözlemleyenlerden birisi de şube rehber öğretmenlerdir. Bu nedenlerden dolayı öğrencilerin rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçlarının tespitinde şube rehber öğretmenlerinin görüşleri önemlidir.

Araştırmanın Amacı

İlköğretim Altıncı, Yedinci ve Sekizinci sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçlarını, şube rehber öğretmenlerin görüşlerine göre incelemektir.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. İlköğretim öğrencilerin eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
2. İlköğretim öğrencilerin mesleki rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
3. İlköğretim öğrencilerin kişisel/sosyal (Kişisel Problemlerle İlgili Olan) rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
4. İlköğretim öğrencilerin kişisel/sosyal (arkadaş çevresi ile ilgili olan) rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
5. İlköğretim öğrencilerin kişisel/sosyal (aile ile ilgili olan) rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?

METOT

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Özellikle nitel teknik anlamları, tecrübeleri ve tanımlamaları vurgular. Geniş datalar, tamamen insanların tanımladığı ve gözlemlediği sözlerden ibaret olacaktır (Coolican, 1992).

Çalışma Grubu

Araştırma Konya ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim kurumlarında okuyan 6. 7. ve 8. sınıf şube rehber öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya dahil olan 6. sınıf şube rehber öğretmenlerden(12); 8'i kız, 4'ü erkek, 7. sınıf şube rehber öğretmenlerden(8); 5'i kız, 3'ü erkek, 8. sınıf şube rehber öğretmenlerden(10); 6'sı kız, 4'ü erkektir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği

Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve ilgili literatür taranmıştır. Görüşme formunun geçerliğini sağlamak için görüşme formu Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, doktora yapmış beş öğretim üyesine verilmiş ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Daha sonra pilot uygulamalar yapılmış ve alınan tüm bu sonuçlara göre düzeltmelerle görüşme formları uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Uygulamalar yazılı olarak öğretmenlerden alınmıştır. Daha sonra öğretmenlerden alınan görüşme formları öğretmenlerin eklemek veya çıkarmak istedikleri bilgiler olur düşüncesiyle tekrar dağıtılmıştır. Öğretmenlerden bir kısmı gerekli ilaveleri yaparken bir kısmı da bazı bilgileri görüşme formundan çıkarmıştır. Görüşmecilerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemli olmaktadır. Bunun için araştırmadan elde edilen verilerden bazıları olduğu gibi verilerle inandırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır (Wolcott, 1990).

Verilerin Toplanması

Görüşmelere katılmada gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Görüşmeler için bir açıklama hazırlanmış, açıklamada araştırmanın amacı ve çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların kimliklerinin de saklı kalacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler sırasında yazılı görüşme formları kullanılmıştır. Görüşmeler 30 dk. ile 45 dk. arasında gerçekleşmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirlerine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek, anlaşılır biçimde organize etmek ve yorumlamaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Görüşmecilerden görüşleri yarı yapılandırılmış formlara yazılı olarak alınmıştır. Her görüşme birden başlayarak numaralandırılmıştır. Veriler okunurken anlatılmak istenen düşüncenin tespit edilmesi amacıyla kelime, cümle ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlanmıştır (Brott & Myers, 2002). Kodlama araştırmanın amacı ve görüşme soruları çerçevesinde yapılmıştır. Kodlama yapılırken “bilgisayar destekli nitel veri analiz programı olan Nvivo2’den” yararlanılmıştır. Her tema ve alt boyutu yüzdelerle ifade edilmiştir. Fakat buradaki yüzdeler nicel araştırmalarda olduğu gibi istatistikî olarak karşılaştırmalar yapmak için kullanılamaz. Kategoriler en alt düzeyde oluşturulan bir kategorideki çeşitli anlamları analiz etmek ve kıyaslamak için kullanılır. Bu kategori maddelerinin eşsiz zenginliği, nitel analizleri olduğu gibi ortaya koyar (Coolican, 1992).

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

BULGULAR

Araştırma Konya ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim kurumlarında görev yapan 6, 7 ve 8 sınıf (şube) rehber öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil olan 6. sınıf rehber öğretmenleri 12 (A1,B1,C1,D1,E1,F1,G1,H1,I1,J1,K1,L1), 7. sınıf rehber öğretmenleri 8 (A2,B2,C2,D2,E2,F2,G2,H2) ve 8. sınıf rehber öğretmenleri 10 (A3,B3,C3,D3,E3,F3,G3,H3,I3,J3) kişiden oluşmaktadır.

1. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Eğitsel Rehberlik Ve Psikolojik Danışma İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde, eğitsel etkinlikler, verimli ders çalışma yöntemleri, toplum kurallarını öğrenme, okuma alışkanlıkları kazanma ve bilgilendirilme ile ilgili kavram kategorileri oluşturulmuştur.

Eğitsel etkinlikler konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünen şube rehber öğretmenleri %33,3'tür. Bu konuda A1 öğretmeni "*eğitici bir vcd'yi izleme veya interaktif bir cdyi sunma gibi sıkıntılar yaşıyor*" şeklinde görüş bildirmiştir.

Verimli ders çalışma yöntemleri konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %33,3'tür. Bu konuda B1 öğretmeni "*programlı planlı çalışma yöntemleri konularında*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Toplum kurallarını öğrenme konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenlerin yüzdesi 16,6'dır. Bu konuda K1 öğretmeni "*toplumda uyulması gereken kurallar konusunda problem var*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Okuma alışkanlığı kazanma konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %8,3'tür. Bu konuda J1 öğretmeni "*öğrencilerin okuma alışkanlıkları yok. Planlı çalışmayı kavramış değiller*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin bilgilendirilme açısından eğitsel rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %8,3'tür. Bu konuda I1 öğretmeni "*onlar daha 11veya 12 yaşındalar. Hemen hemen bütün eğitsel konularda bilgilendirilmeye ihtiyaçları var. Yeri geldikçe yapmaya çalışsam da zaman yeterli olmuyor.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde, öğrenilenlerin hayata aktarılması konusunda, eleştirel ve yaratıcı düşünmenin geliştirilmesi, ders çalışma yöntemlerini öğrenmede ve öğrencilerin duyarsız olmaları şeklinde kategoriler oluşturulmuştur.

Öğrenilenlerin hayata aktarılması konusunda rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşünenler %25'dir. Bu konuda B2 öğretmeni "*öğrenilen bilgilerin yaşamla ilgili kurulması sonucunda yararlı olacağı gibi eğitsel konularında öğrenilenlerle örtüşmesi sonucu ilgi ve ihtiyaçlara cevap verilebilecektir*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Eleştirel ve yaratıcı düşünmenin geliştirilmesi konusunda öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçları olduğunu düşünenler %25'dir. Bu konuda C2 öğretmeni "*kitap okuma alışkanlıkları geliştirilmeli düşünme sonuca varma, farklı fikirler üretme yöntemleri uygulanmalı ve geliştirilmeli bildiği halde kınanma korkusuyla konuşmaması engellenmeli anlama anlatım dinleme sonuca gitme egzersizleri yapılmalı*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Verimli ders çalışma yöntemleri konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler % 25'dir. Bu konuda A2 öğretmeni *“derslerle ilgili planlı ve programlı çalışma”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin duyarsız olmaları konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %12,5'tir. Bu konuda E2 öğretmeni *“çalıştığım yerde maalesef öğrencileri ve veliler okula oldukça duyarsız herhangi bir eğitsel ihtiyaca ilgi duydukları söylenemez”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde, verimli ders çalışma yöntemleri, okuma alışkanlığı kazandırılması, OKS hakkında bilgilendirilme ve serbest zaman faaliyetleri konularında rehberlik ve danışma ile ilgili kavram kategorisi oluşturulmuştur.

Verimli çalışma yöntemleri konusunda öğrencilerinin rehberliği ihtiyacı olduğunu düşünenler % 40'dır. Bu konuda D3 öğretmeni *“kitap okuma ve sistemli ders çalışma konusunda eğitime muhtaçlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Okuma alışkanlıkları kazandırılması konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %20'dir. Bu konuda C3 öğretmeni *“Kitap okuma alışkanlıkları yok. Örneğin okulda uygulanan okuma saatini çoğunluk boş geçiriyor ya da test çözüyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin OKS hakkında bilgilendirmeye dair rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşünenler %20'dir. Bu konuda G3 öğretmeni *“ OKS hakkında bilgilendirme ilköğretim sonrası gidebilecekleri okullar hakkında bilgilendirilme test tekniği verimli ders çalışma vb hakkında bilgilendirme”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Serbest zaman faaliyetleri konusunda öğrencilerin rehberlik ihtiyacı olduğunu düşünenler %20'dir. Bu konuda F3 öğretmeni *“öğrencilerin sosyal etkinliklere daha yoğun yönlendirilebilmeleri sadece ders ve ödev hazırlama eğitim demek değildir. Sosyal etkinlikler artırılarak eğitim ve okul çekici hale getirilebilir. Örneğin okul basketbol futbol takimi tiyatro çalışmalarını vs gibi”* şeklinde görüş belirtmiştir.

2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde öğrencilerin, meslekler hakkında bilgilendirilme, ilgi ve yeteneklerini fark etmeleri, meslek seçiminde ilgi ve yeteneklerin önemini kavrama konularında kavram kategorileri oluşturulmuştur.

Mesleki bilgilendirilmeleri konusunda öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçları olduğunu düşünenler % 41,6'dır. Bu konuda C1 öğretmeni *“öğrencilerim Türkiye şartlarında hangi mesleği seçecekleri konusunda sorun yaşıyorlar. En başarılı olabilecekleri en sevdikleri ve en çok kazanca sahip mesleklerin neler olduğu konusunda sorunları var”* şeklinde görüş belirtmiştir.

İlgi ve yeteneklerini fark etme konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %25'dir. Bu konuda L1 öğretmeni *“hiçbir öğrenci kendi seviyesini ve yetenekleri hakkında bilgisi yok. Herkes doktor ya hemşire ya avukat olmak istiyor. Diğer meslekleri istemiyor. Halbuki bu ülkenin diğer mesleklerle ihtiyacı da var”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

Meslek seçiminde ilgi ve yeteneklerin önemini kavrama konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler % 24,9'dur. Bu konuda F1 öğretmeni "*öğrenciler kendi ilgi ve yeteneklerini değerlendirmeden bu meslek türlerine yönelmektedirler. Öğrencilerin hem kendi ilgi ve yetenekleri konusunda bilgi sahibi değiller hem de meslekler konusunda eksik ve yanlış bilgilendirmelere sahiptirler.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde meslekler hakkında bilgilendirme ve meslek seçiminin önemini kavrama konularında kavram kategorileri oluşturulmuştur.

Meslekler hakkında bilgilendirme konusunda öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçları olduğunu düşünenler % 62,5'tir. Bu konuda C2 öğretmeni "*meslekler ile ilgili farklı düşünenler var. Ancak hangi mesleğin hangi şartlarda öğrenci aldığı çalışma yöntemleri ya da şartları ile ilgili bilgi yetersizlikleri var. Bunun yanında teknoloji kullanımı konusunda çok başarılı öğrenciler var*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin meslek seçiminin önemini kavrama konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler % 50'dir. Bu konuda D2 öğretmeni "*Yedinci sınıflmalarına rağmen hala mesleklere ve meslek seçimine çok uzak olan pek çok öğrenci var.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; mesleğin gerektirdiği özellikler ve kendi özelliklerine yönelik farkındalık geliştirme, mesleklerle sınavlar arasındaki ilişkiyi fark etme konularında kavram kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrencilerin mesleğin gerektirdiği özellikler ve kendi özelliklerine yönelik farkındalık geliştirme konusunda rehberlik ihtiyaçları olduğunu söyleyenler % 60'dır. Bu konuda J3 öğretmeni "*öğrencilerin öncelikle meslek gruplarını tanımaları sağlanarak öğrencinin de kendini tanımaları ve meslek gruplarından hangini kendine yakın bulursa ona yönlendirilmelidir.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin mesleklerle sınavlar arasındaki ilişkiyi fark etme konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu söyleyenler %20'dir. Bu konuda H3 öğretmeni "*öğrencilerimiz mesleki secimi en son planda düşünmektedir. Amaç OKS kaygısıdır. Ama bunu ileride meslek secim kaygısı ile yönlendirilmemektedir*" şeklinde görüş belirtmiştir.

3. Sınıf (Şube) Rehber Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Kişisel/Sosyal (Kişisel Problemlerle İlgili Olan) Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ailevi problemler, kimlik kargaşası, iletişim yöntemleri, içe kapanıklık ve motivasyon eksikliği şeklinde kategorilendirilmiştir.

Ailevi problemler konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyaçları olduklarını düşünenler katılımcıların % 41,6'sıdır. Bu konuda F1 öğretmeni "*aileler arasındaki problemler öğrencileri etkilemektedir. Anne baba arasındaki geçimsizlik ailelerin maddi durumu vb. sorunlar yaşanmaktadır*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Kimlik karmaşası konusunda rehberliğe ihtiyaçları olduklarını düşünenler % 25'tir. Bu konuda C1 öğretmeni "*özellikle bu çağlarda kimlik tamamlama ve tanımlama yönünde kişisel sorunlar öne çıkıyor. Toplum içerisinde bir yer edinme ve kabullenme kaygıları taşıyan öğrenciler ortaya çıkıyor*" şeklinde görüş belirtmiştir.

İletişim yöntemleri konusunda rehberlik ihtiyacı olduğunu düşünenler %16,6'dır. Bu konuda G1 öğretmeni *"başkalarını dinlememe, söz almadan konuşma, şikâyet etme, alaya alma kendi hatalarını görmeyerek aynı hataları başkalarında arama kendini diğerlerinin yerine koyamama"* şeklinde görüş belirtmiştir.

İçe kapanıklık problemlerinin olduğunu düşünenler katılımcıların % 8,3'ünü oluşturmaktadır. Bu konuda L1 öğretmeni *" içine kapanık öğrencilerim var. Problemlerini bilmiyorum"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Motivasyon eksikliği konusunda rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtenler katılımcıların %8,3'ünü oluşturmaktadır. Bu konuda I1 öğretmeni *"öğrenciler bayal alemindedir. Çalışmanın önemini kavramış değiller. Herkes ileride bir şeyler olacaklarını söylüyorlar. Ama gerekli gayreti göstermiyorlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ailevi problemler, kendini ifade edememe, gruplaşma ve kıskançlık, ergenlik dönemi sorunları ve sorumluluk almama şeklinde kategorilendirilmiştir.

Öğrencilerin ailevi problemler konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirten öğretmenler %37,5'tir. Bu konuda D2 öğretmenlerini *"Ailevi sorunları olan ve bu sorunlar yüzünden farklı tutum ve davranışlar içinde olan öğrenciler söz konusu"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin kendini ifade edememe sorunları yaşadıklarını dile getiren öğretmenler % 25'tir. Bu konuda C2 öğretmeni *"kendilerini rahat ifade edemiyorlar, ders içi başarıyı yazılı sınavda ya da teste gösteremiyorlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Gruplaşma ve kıskançlık konusunda öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçları olduğunu söyleyenler %37,5'tir. Bu konuda A2 öğretmeni *"gruplaşma olayları var, kişisel olarak birbirini çekememe, ailevi sorunlar var."* şeklinde görüş belirtmiştir.

Ergenlik dönemi konusunda öğrencilerinin problem yaşadığını söyleyenler %12,5'tir. Bu konuda E2 öğretmeni *"ergenlik dönemi sorunları kendini ifade edememe utangaçlık çekingenlik kendilerine her konuda rehber olacak bir kişiyi aramaları"* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Sorumluluk eğitimi konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyaç duyduğunu dile getirenler %12,5'tir. Bu konuda B2 öğretmeni *"davranış sorumluluk duygusu konuşulanları ve anlatılanları dinlememe gibi sorunları vardır."* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ergenliğin getirdiği bedensel (fiziki) sorunlar, kendine güvensizlik, maddi sıkıntı, sınav kaygısı, içe kapanıklık, kimlik karmaşası olarak kategorilendirilmiştir.

Ergenliğin getirdiği bedensel (fiziki) sorunlar doğrultusunda rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu dile getirenler % 40'dır. Bu konuda G3 öğretmeni *"ergenlik ile ilgili uyum, bedenini kabul, sorunları yaşamaktadırlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Kendine güvensizlik duyma konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını söyleyenlerle %30'dur. Bu konuda C3 öğretmeni *"birkaç öğrencinin aile içinde yaşadıkları sorunları var. Bundan dolayı da kendine güvensiz ve kendilerini geri çekmiş durumdadır"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Maddi sıkıntı konusunda problem yaşadığını dile getirenler %20'dir. Bu konuda F3 öğretmeni *"bazı öğrenciler maddi ihtiyaçları karşılamada zorluklar yaşamaktadır."* şeklinde görüş belirtmiştir.

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

Sınav kaygısı konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirenler% 20'dir. Bu konuda I3 öğretmeni "*ergenlik dönemi, OKS sınavı çelişkiler yaşanmaktadır. Sınav kaygısı ve başarısızlık öğrencileri etkilemektedir. Dershane ve okul arasında sıkışıp kalmak.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

İçe kapanıklık konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirenler %10'dur. Bu konuda D3 öğretmeni "Bazı öğrenciler de içine kapanık veya kendini ifade edemiyor" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin kimlik karmaşası konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getiren öğretmenler %10'dur. Bu konuda H3 öğretmeni "*en büyük problem kimlik arama problemi, yani öğrenci bu yaşta birilerine benzemek onun gibi davranmak onun gibi giyinmek istiyor. Bu konuda eleştirilince de asi davranabiliyor*" şeklinde görüş belirtmiştir.

4. Sınıf (Şube) Rehber Öğretmenlerin Öğrencilerinin Kişisel/Sosyal (arkadaş çevresi ile İlgili Olan) Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; karşı cinsle anlaşmazlık problemleri, ispiyonculuk, kıskançlık, alay etme ve iletişim kuramama şeklinde kategorilendirilmiştir.

Karşı cinsle anlaşmazlık konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %25'tir. Bu konuda C1 öğretmeni "*genellikle karşı cins arkadaş grupları ile sorun yaşıyor. Onun haricinde kendi cinsinden arkadaşlarla çok nadiren ve basit sebeplerden çıkan sorunlar haricinden arkadaş sorunu yaşanmıyor*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin birbirini ispiyonladığını söyleyen katılımcılar %25'tir. Bu konuda H1 öğretmeni "*Birbirlerini kolaylıkla ele verebiliyorlar*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin birbirini kıskandığını söyleyenler katılımcıların %16,6'sıdır. Bu konuda I1 öğretmeni "*arkadaşlar arasında çekememezlik ve kıskançlık sorunları var*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Birbirlerine alay etme konusunda problem yaşadıklarını söyleyenler % 16,6'dır. Bu konuda G1 öğretmeni "*alaya almak kendine göre eğlence yaratmak küçük düşürmeye çalışmak*" şeklinde ifade etmiştir.

İletişim kuramama problemlerinin olduğunu düşünenler %16,6'dır. Bu konuda L1 öğretmeni "*arkadaş iletişimleri zayıf*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerini arkadaşlarıyla sorun yaşamadığını düşünenler %16,6'dır. Bu konuda D1 öğretmeni "*sınıfta öğrencilerin herhangi bir problemi görünmemekte*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ergenlik dönemindeki duygusal dalgalanmalar, gruplaşma, şiddet ve güvensizlik kategorileri oluşturulmuştur.

Ergenlik dönemindeki duygusal dalgalanmalar öğrencilerin rehberliğe ihtiyaçları olduklarını söyleyenler % 37,5'tir. Bu konuda D2 öğretmeni "*Ergenlik dönemi içinde olduklarından şu anda daha fazla karşı cinsle olan ilişkilerinde problemler yaşıyorlar.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Gruplaşma konusunda rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşünenler %25'tir. Bu konuda F2 öğretmeni *"Öğrenciler genellikle ikili arkadaşlıklar kurup, diğerleriyle olan bağlarını koparıyorlar. Üçüncü bir kişiyi aralarına almak istemiyorlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin birbirine şiddet uyguladığını söyleyenler %37,5'tir. Bu konuda H2 öğretmeni *"aralarındaki iletişim büyük ölçüde kavgaya dayanmakta. Sosyal ve kültürel paylaşımları çok az. Birbirlerini rahatlıkla ağır sakalar yapıp kavgaya edebilecekleri bireyler olarak görüyorlar. Birbirlerine ağza alınmayacak küfürler ediyorlar."* şeklinde görüş belirtmiştir.

Güvensizlik konusunda problem yaşıyor diyenler %12,5'tir. Bu konuda E2 öğretmeni *"birbirlerine tam güvenememe"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; iletişim problemleri, karşı cins çatışması, şiddet, kıskançlık, alay etme ve argo konuşma şeklinde kategorilendirilmiştir.

İletişim kurma konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler %30'dur. Bu konuda A3 öğretmeni *"buldukları yaş uygunluğuna ulaşamama, çocuksu davranışların devam etmesi, yeterli iletişim kuramama"* şeklinde ifade etmiştir.

Karşı cins çatışması yaşadıklarını dile getirenler % 20'dir. Bu konuda B3 öğretmeni *"sınıf içinde çok güzel oluşturdukları bir ortam var. Hep beraber eğlenip birlikte bir şeyler yapmayı çok seviyorlar. Ama en büyük sıkıntı kız erkek zıtlığı. Birbirleriyle anlaşmakta zorlanıyorlar. Erkekler daha baskın ve kız öğrencilerin çoğunluğu da onların kendileriyle dalga geçtiklerinden şikâyetçiler"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Sınıflarında öğrencilerinin şiddet konusunda problem yaşadıklarını söyleyenler % 20'dir. Bu konuda F3 öğretmeni *"erkek öğrencilere beden gelişiminden dolayı birbirleri ile kavgaya etmektedirler."* şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerinin kıskançlık konusunda problem yaşadıklarını dile getirenler %20'dir. Bu konu da J3 öğretmeni *"öğrenciler arkadaşları ile fazla iyi anlaşmıyorlar. Birbirlerini çekememe ve kıskançlık duyguları fazlaca sürekli birbirlerini şikâyet ediyorlar. Derslerde hep birbirlerini şikâyet ediyorlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Alay etme konusunda sorunları var diyenler %10'dur. Bu konuda I3 öğretmeni *"birbirlerine lakap takma, alay etme gibi davranışları var. Çok küçük bir sorunu büyütüp kavgaya ediyorlar. Arkadaşlarının en küçük yanlısını bile alay konusu yapıyorlar"* şeklinde görüş belirtmiştir.

Argo konuşmadan dolayı sorun yaşadıklarını dile getirenler %20'dur. Bu konuda C3 öğretmeni *"bazı öğrencilerin argo kelimeler kullanması ağır sözler söylemeleri gibi sorunlar mevcut"* şeklinde görüş belirtmiştir.

5. Sınıf (Şube) Rehber Öğretmenlerin Öğrencilerinin Kişisel/Sosyal (ailevi konularla ilgili Olan) Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; anne baba ayrılığı, ailelerin ilgisizliği, ailevi baskı, maddi sıkıntı, ailelerin çocuklarını takdir etmemesi ve ailelerinin bilinçsiz olması şeklinde kategorilendirilmiştir.

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

Anne baba ayrılığından dolayı öğrencilerinin problem yaşadıklarını söyleyenler % 25'tir. Bu konuda B1 öğretmeni "*öğrencilerin 3 – 4 tanesinin anne ve babası ayrı. Bu öğrenciler tertip düzen bakımından iyi değiller. Ayrıca aileler çocuklarının yanlışlarını eksiklerini görmüyorlar. Hep iyi olduklarını savunuyorlar*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin ailelerin ilgisizliği konusunda problem yaşadığını dile getiren öğretmenler %25'tir. Bu konuda E1 öğretmeni "*ilgisizlik (özellikle basarisiz öğrenci velileri)*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Ailelerin baskısı konusunda problem yaşadıklarını söyleyenler %16,6'dır. Bu konuda C1 öğretmeni "*öğrenciler ailelerinden kendilerine uygulanan baskı yönünde sorun yaşıyorlar.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Maddi sıkıntı yüzünden problem yaşadıklarını söyleyenler %8,3'tür. Bu konuda L1 öğretmeni "*maddi sıkıntısı olan öğrenciler var ve onların okul hayatını etkiliyor. Bazı öğrencilerin anne baba ayrı olduğu için etkileniyor*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Ailelerin çocuklarını takdir etmemesi öğrencilerde problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet veriyor diyenler %8,3'tür. Bu konuda J1 öğretmeni "*bazı öğrencilerin ailesi ile ilgili çok büyük olmayan bir sorunu var. Bu sorun ailesinin onu tebrik etmesi yaptıkları şeylerde dönüt vermemeleri*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Ailelerinin bilinçsiz olması yine öğrenciler açısından problem teşkil ediyor diyenler %8,3'tür. Bu konuda I1 öğretmeni "*öğrenci velilerinin kültür seviyeleri düşük olduğu için öğrencilerle nasıl ilgileceklerini derslerinde nasıl yardımcı olacaklarını bilmiyorlar*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ailelerin ilgisizliğinin getirdiği sorunlar, anne – baba ayrılığı, kuşak çatışması ve ailelerin beklentilerinin yüksek olması kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrencilerin ailelerin ilgisizliğinin getirdiği sorunlara dair problem yaşadığını dile getiren katılımcıların sayısı % 50'dir. Bu konuda D2 öğretmeni "*aileden çok fazla ilgi göremeyen ve bunu okulda arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı farklı tutumlar içinde olarak gidermeye dikkat çekmeye çalışan öğrenciler var.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Anne baba ayrılığından dolayı öğrencilerinin problem yaşadıklarını söyleyenler öğretmenler %37,5'tir. Konuda C2 öğretmeni "*Babası olmayan ya da ailesi ayrı olan öğrenciler bu durumdan çok etkilendiklerini söylüyorlar*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Kuşak çatışması nedeniyle sorun yaşıyorlar diyenler %25'tir. Bu konuda B2 öğretmeni "*bazı öğrencileri aileleriyle çatışma içinde oldukları ders çalışmadıkları boş zamanlarını arkadaşlarıyla geçerek veya internet kafeye giderek geçirdikleri ve ailelerinin sözünü dinlemeyerek onları hafife aldıkları gözlenmektedir*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Ailelerin beklentilerinin yüksek olması nedeniyle sorun yaşayanlar %12,5'tir. Bu konuda F2 öğretmeni "*çocuklarını en iyi yerde görmek istiyorlar. Başarısız olan ailelerin çocukları hakkında duydukları olumsuzlukları kabullenmeleri zor oluyor. Çocuk hemen istedikleri gibi olsun istiyorlar.*" şeklinde görüş belirtmiştir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerin cevapları analiz edildiğinde; ailelerin baskısı, ailelerin ilgisizliği, anne baba kavgaları, kardeş kıskançlığı, anne – baba ayrılığı ve maddi sıkıntılar şeklinde kategorilendirilmiştir.

Ailelerin öğrenciler üzerinde çok baskılı olduğunu düşünenler %40'dur. Bu konuda H3 öğretmeni "*Kız öğrencilerin babaları tarafından çok fazla baskı altına*

alındığını görüyorum. Bazı kız öğrenciler bunu çok yoğun yaşıyor. Hiç sorunsuz ailelerde var onlarda iyi ki var” şeklinde görüş bildirmiştir.

Ailelerin öğrencileriyle yeterince ilgilenmediğini söyleyenler %30’dur. Bu konuda L3 öğretmeni *“öğrencilere gereken sevgi ve şefkatin yeterince verilmediğine inanıyorum. Öğrenci velilerinin çocukları ile yeterince ilgilenmediklerini izlemekteyiz”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Anne baba kavgalarından dolayı öğrencilerinin rehberliğe ihtiyacı olduğunu düşünenler % 30’dur. Bu konuda D3 öğretmeni *“bazı öğrenciler anne babalarının birbiriyle geçinememesi sebebiyle kendilerini de rahatsız ettikleri, onları dinlemedikleri kendileri ile ilgilenmedikleri şikayeti mevcut”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Kardeş kıskançlığı konusunda öğrencilerinin rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşünenler %20’dir. Bu konu da K3 öğretmeni *“Çocuklar aileleri ile ergenlik dönemi sorunları nedeni ile çatışmalar olduğunu söylüyorlar. Kardeşler arası da karga ve kıskançlıklardan bahsediyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Anne – baba ayrılığı konusunda öğrencilerin rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşünenler %20’dir. Bu konuda F3 öğretmeni *“bazı öğrencilerim anne ve babası ayrı bazılarının ise ya babası yok ya da annesi ölmüş bunun sonucunda da evde bulunmayan huzur ilgi şefkat başka yerlerde giderilmeye çalışılıyor. Bu da öğrencileri yanlış sonuçlara götürüyor”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Maddi sıkıntılar konusunda sorun yaşayanların yüzdesi 20’dir. Bu konuda J3 öğretmeni *“Maddi problemler öğrencileri çok etkilemektedir”* şeklinde görüş belirtmiştir.

TARTIŞMA

İlköğretim öğrencilerinin (6-8) rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçları, öğrencilerin içinde buldukları erenlik döneminden ergenliğe geçiş ve ilköğretim birinci kademedeki ikinci kademeye geçişten dolayı ihtiyaçların temaları ve bu temaları ilgilendiren kategorilerde farklılıklar ve çeşitlilikler oluşturmaktadır. Araştırmanın tartışma bölümü üç tema (eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal) ve bu temaların kategorileri temel alınarak yapıldı. Öğrencilerin kişisel/sosyal rehberlik ihtiyacı ile ilgili tema çok ayrıntılı olduğu için üç ana kategoriye (Kişisel problemlerle ilgili, arkadaş çevresi ile ilgili ve aile ile ilgili) ve her bir ana kategori de alt kategorilere ayrıldı.

Öğrencilerin rehberlik ve danışma ihtiyacı ile ilgili temanın kavram kategorileri öğrencilerin sınıf düzeyine göre değiştiği için rehberlik ve danışmanlıkla ilgili ihtiyaçlar öğrencilerin sınıf düzeyine göre verildi.

1. Eğitsel Rehberlik ve Danışma Teması

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerin üçte biri eğitsel etkinliklere, yine öğretmenlerin üçte biri verimli ders çalışma yöntemlerine, öğretmenlerin küçük bir bölümü toplum kurallarını öğrenmeye, yine öğretmenlerin küçük bir bölümü okuma alışkanlıkları kazanmaya ve bilgilendirilmeye dair eğitsel rehberliğe ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Altıncı sınıf şube rehber öğretmenleri, öğrencilerinin daha etkin bir öğrenme gerçekleştirmesi ve öğrencileri eğitim etkinliklerine çekme konularında hem teknik donanıma hem de rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü etkin öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencilere verimli ders çalışma

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

yöntemlerini aktif olarak kullanma ve kitap okuma alışkanlığını kazandırmak gerekmektedir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte biri öğrenilenlerin hayata aktarılması konusunda, öğretmenlerin dörtte biri eleştirel ve yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi konusunda, yine öğretmenlerin dörtte biri ders çalışma yöntemleri konusunda ve öğretmenlerin küçük bir bölümü öğrencilerin ilgisizliğinden dolayı rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Yedinci sınıf şube rehber öğretmenleri, öğrencilerin öğrenilenleri hayata aktarmada ve ilgisizlikten dolayı rehberlik ve danışmaya ihtiyaç duyması motivasyon eksikliği kavramı ile açıklanabilir. Motivasyon eksikliği olduğu zamanda öğrenciler verimli ders çalışma yöntemlerini öğrenme ve uygulama konusunda bir çaba içerisine girmeyebilirler.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını verimli ders çalışma yöntemleri, öğretmenlerin yarıya yakını serbest zaman faaliyetleri, öğretmenlerin beşte biri okuma alışkanlığı kazandırılması ve öğretmenlerin beşte biri OKS hakkında bilgilendirilme konularında rehberliğe ihtiyaç olduğu belirtmişlerdir. Carter and Spera (1992) nin, öğrencilerin sınavlar için çalışmaya ve öğrenmeye ihtiyacı olduğunu, okulda öğrendiklerini zihinde nasıl tutacaklarını ve onları akılcıca nasıl kullanacakları konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu belirten çalışması araştırma bulgusunu desteklemektedir. Sekizinci sınıf öğrencileri OKS sınavlarına hazırlandıkları için altı ve yedinci sınıf öğrencilerinden daha fazla verimli ders çalışma yöntemlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Öğrencilerin verimliliğini artırmak için serbest zamanlarını da etkin bir şekilde planlanmalıdır.

Altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerin eğitsel rehberlikle ilgili en önemli ihtiyaçları motive olamama(okulda öğrenilenleri hayata aktaramama) ve verimli ders çalışma becerilerini geliştirecek olan okuma ve eleştirel düşünme yeteneğini artırma konularında gereksinim yaşamaktadırlar. Schmitt (2004) belirttiği gibi, 6-8 öğrencilerinin önemli bir yüzdesi aktif öğrenme etkinliklerinde 7-12 sınıf akranlarının daha fazla meşgul olmaları aktif öğrenmeye duyulan ihtiyacı göstermektedir. Sink, (2005) göre, ergenlerde genel olarak okul eğitimini geliştirmek ve akademik başarıyı yükseltmek önemli bir öncelik gerektirmesi verimli ders çalışma yönteminin önemini vurgulayan diğer bir çalışmadır. Bununla birlikte verimli ders çalışma yöntemlerine gereksinim kalmaması için Brown and Trusty (2005) ile Lee (2001)'un belirttikleri gibi öğrencilere akademik başarı ile ilgili olumlu tutum kazandırmanın okul danışmanlarının rolü olduğu vurgulamaktadırlar.

2. Mesleki Rehberlik ve Danışma Teması

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını meslekler hakkında bilgilendirilme, öğretmenlerin dörtte biri ilgi ve yeteneklerini fark etmeleri, öğretmenlerin dörtte biri meslek seçiminde ilgi ve yeteneklerin önemini kavrama konularında rehberliğe ihtiyaçları olduklarını belirtmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerini fark etmeleri, kendilerine uygun meslekleri tanımaya başlamaları açısından önem arz etmektedir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarıdan fazlası meslekler hakkında bilgilendirme ve öğretmenlerin yarısının meslek seçiminin önemini kavrama

konularında öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Yedinci sınıf öğrencilerin mesleklerle ilgili bilgilendirilmesi, kendilerine uygun meslekleri derinlemesine incelemeye başlamaları açısından önemlidir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu mesleğin gerektirdiği özellikler ve kendi özelliklerine yönelik farkındalık geliştirme, öğretmenlerin beşte biri mesleklerle sınavlar arasındaki ilişkiyi fark etme konularında öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bahsedilen konularda bilgilendirilmeleri, sekizinci sınıfta girecekleri OKS sınavına yönelik gerçekçi hedef oluşturmaları bakımından önemlidir.

Altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerin mesleki rehberlik ve danışmanlıkla ilgili ihtiyaçları mesleki bilgi edinme ihtiyacı, öğrencilerin kendilerinin ilgi ve yeteneklerinin farkına varmaları ve en önemlisi de mesleklerin gerektirdiği niteliklerle bireyin ilgi ve yeteneklerinin uzlaştırma konusunda ortaya çıkan ihtiyaçtır(Gati, Houminer, & Fassa, 1997; Studd (1997). Yine araştırma bulgularını Borg (1996)'un meslek seçim sürecinde mesleklerle ilgili bilgilerin etkili olduğunu belirtmesi araştırmanın bulgusunu desteklemektedir(Meslek seçim sürecini sistemli ve aşamalı bir süreç olduğu düşünülürse). Aynı zamanda mesleki bilgi edinmenin önemini, Altıncı sınıf öğrencileri mesleki farkındalığa maruz bırakılmalı ve Yedi ile Sekizinci sınıf öğrencileri de meslek araştırmasına katılmalı görüşünü, Dahir (2001) vurgulamaktadır.

3 Kişisel/Sosyal Rehberlik ve Danışmanlık Teması

Öğrencilerin kişisel/sosyal rehberlik ve danışma ihtiyacı ile temanın içeriği oldukça geniş olduğu için, kişisel/sosyal rehberlik ve danışma ihtiyacı kişisel problemler ve arkadaş çevresindeki ilişkilerle ilgili ve ailevi problemlerle ilgili olarak ayrı ayrı tema şeklinde düşünülmüş ve kavram kategorileri oluşturulmuştur.

Kişisel Problemler Ana Kategorisi

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerinin öğretmenlerin yarıya yakını ailevi problemler, öğretmenlerin dörtte biri kimlik kargaşası, öğretmenlerin küçük bir bölümü iletişim yöntemleri, öğretmenlerin çok küçük bir bölümü içe kapanıklık ve motivasyon eksikliği konularında öğrencilerin rehberliğe gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerin kişisel problemlerle ilgili rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçların büyük çoğunluğunu anne ve baba arasında çıkan tartışma ve bu tartışmadan çocuğun etkilenmesidir. Ergenlik dönemi öğrencinin kimlik gelişiminde önemli role sahip olduğu için öğrencilerde kişilik olumunda billurlaşmama, öğrencinin çevresi ile iletişim kuramama ve bunun sonucu içe kapanma ve bu durumun oluşturduğu gerginlikten dolayı rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duyabilirler. Öğrencilerin hedef belirleme ve hedefe ulaşma konularındaki eksiklikleri motivasyon eksikliğine neden olabilir. Akos (2002) belirttiği gibi ergenlik döneminde bireyler hem içsel hem de dışsal değişikliklerle karşılaştığını belirtmesi araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Çünkü bu değişikliklere sorunsuz uyum sağlayabilmesi için rehberlik ve danışma ihtiyacına gereksinim duyabilir. Bununla birlikte Scales (2005)'in ergenlerin,

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

kendilerini etkileyen ve gelişimlerine katkıda bulunan kararlara katılmak için daha fazla gereksinim duymaları araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerinin öğretmenlerin yarıya yakını ailevi problemler, öğretmenlerin dörtte biri kendini ifade edememe, öğretmenlerin yarıya yakını gruplaşma ve kıskançlık, öğretmenlerin çok küçük bir bölümü ergenlik dönemi sorunları ve sorumluluk almama konularında öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Yedinci sınıf öğrencileri açısından içinde buldukları dönem ergenlik dönemidir ve bu dönem yedinci sınıf öğrencileri için ailedeki küçük bir çatışmanın büyütülmesi ile öğrenciler kendilerini gergin hissedebilir. Ergenlik döneminde öğrenciler kendilerine ait küçük gruplar kurabilirler. Arkadaş çevreleri sınırlı olabilir ve en önemlisi de kendilerini yanlış ifade edip yalnız kalabilirler. Kendini ifade edememe güvensizlik oluşturabilir ve bu durumda öğrenciler arasında kıskançlık çıkmasına neden olabilir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını ergenliğin getirdiği bedensel (fiziki) sorunlar, öğretmenlerin üçte bire yakını kendine güvensizlik, öğretmenlerin beşte biri maddi sıkıntı, öğretmenlerin beşte biri sınav kaygısı, öğretmenlerin çok küçük bir bölümü içe kapanıklık ve kimlik karmaşası konularında öğrencilerin rehberlik ve danışmaya gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışmanlık gereksinimlerinin nedenleri arasında ergenlik dönemindeki öğrencilerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişim ihtiyaçlarının karşılanmamasındaki sorunlar gösterilebilir. Sekizinci sınıf öğrencilerinde sınav kaygısının oluşması ise OKS sınavının sekizinci sınıfta olmasından dolayı olabilir. Cheek et al. (2002) öğrencilerin daha yüksek test skorları alması için baskı ve talepler artıkça, öğrencilerin sınav kaygısını azaltmak için yardım isteme talebinin arttığını vurgulaması araştırma bulguları ile paralellik taşımaktadır.

Arkadaş Çevresi ile İlgili Ana Kategorisi

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte biri karşı cinsle anlaşmazlık, öğretmenlerin dörtte biri ispiyonculuk, öğretmenlerin beşte bire yakını kıskançlık, alay etme, iletişim kuramama konularında öğrencilerin rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Altıncı sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışmanlık ihtiyaçları ergenlik döneminde ortaya çıkan karşı cinsle iletişim kuramama ve kendi akranları ile iletişim kuramamadan kaynaklanan sorunlardan dolayı rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duymaktadırlar. Ayrıca öğrenciler sözel şiddetten (alay etme ve ispiyonculuk) çıkan sorunlardan dolayı rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duymaktadırlar. Owens, Daly and Slee (2005) erkek öğrencilerde fiziksel ve sözel şiddetin daha fazla olduğunu rapor etmişler. Onlar aynı zamanda erkek öğrencilerin uzlaşma, nazik olma ve kaçınma davranışlarının kız öğrencilerden daha az kullandıklarını ve daha yaşlı öğrencilerin daha genç öğrencilerden daha fazla uzlaşma gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmayı destekleyen benzer bir sonuç ise Björkqvist, Lagerspetz and Kaukiainen (1992) yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin direkt saldırganlığı, kız öğrencilerinde endirekt saldırganlığı daha fazla kullandıkları bulmuşlardır. Pakaslahti and Keltikangas-Jarvinen (2000) ergenlerin endirekt saldırgan davranışlarının

ispiyonculuk ve entrikalardan oluştuğunu belirtmesi, ispiyonculuğun ergenler arasında sorun olduğunu ve bu sorunun çözümü için rehberlik ihtiyacına gerek olduğunu göstermektedir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını ergenlik dönemindeki duygusal dalgalanmalar, öğretmenlerin dörtte biri gruplaşma, öğretmenlerin yarıya yakını şiddet ve öğretmenlerin küçük bir kısmı güvensizlik konularında öğrencilerin rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Yedinci sınıf öğrencilerin rehberlik ve danışmanlıkla ilgili ihtiyaçların kaynağında ergenlerin yaşadıkları duygusal gelişim ve bu gelişime bağlı olarak ortaya çıkan güvensizlikle ilgilidir. Diğer yandan öğrencilerin klikler oluşturması, direkt ve indirekt şiddeti birbirlerine uygulamaları sonucunda acil olarak rehberliğe ihtiyaç duyulabilir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerinin üçte bire yakını iletişim kurma, öğretmenlerin beşte biri karşı cins çatışması, şiddet ve kıskançlık, öğretmenlerin çok küçük bir kısmı alay etme ve argo konuşma kullanma konularında çıkan sorunlardan dolayı öğrencilerin rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışmanlık gereksinim nedenleri arasında iletişim kuramama ve öğrenciler arasındaki uygulanan şiddetten dolayı ortaya çıkan sorunlar gösterilebilir.

Ailevi konularla ilgili Ana Kategori

Altıncı sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte biri anne baba ayrılığı ve ailelerin ilgisizliği, öğretmenlerin küçük bir bölümü ailevi baskı ve maddi sıkıntı ve öğretmenlerin çok küçük bir kısmı ailelerin çocuklarını takdir etmemesi ve ailelerinin bilinçsiz olması konularından dolayı ortaya çıkan sorunlardan rehberlik ve danışmanlığa ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Altıncı sınıf öğrencilerin rehberlik ve danışmaya ihtiyaç duymalarının nedenlerinden en belirgin olanı öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgilidir. Çünkü anne baba ayrılığı, ailenin ekonomik ve eğitim düzeyinin düşük olmasından dolayı aileler çocuklarına ilgisiz kalabilir, otoriter tutum sergileyebilir, çocuğunun eğitimi ile ilgili ne yapacağını kestiremeyebilir ve en önemlisi de çocuğunu takdir etmeyebilir.

Yedinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı ailelerin ilgisizliğinin getirdiği sorunlar, öğretmenlerin yarıya yakınının anne – baba ayrılığı ve öğretmenlerin dörtte biri kuşak çatışması ve öğretmenlerin çok küçük bir kısmı ailelerin beklentilerinin yüksek olmasından kaynaklanan sorunlardan dolayı öğrencilerin rehberlik ve danışmanlığa gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Yedinci sınıf öğrencilerinin rehberlik ve danışmaya gereksinim duymalarının nedenleri arasında; ailenin ilgisizlik, boşanma, kuşak çatışması ve yüksek beklentidir. Öğrenciler ailelerinden sürekli sosyal destek ve takdir beklerler. Eğer öğrencilere aileleri ilgi göstermediği zaman öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimi normal ilerlemeyebilir.

Sekizinci sınıf rehber öğretmenlerinin yarıya yakını ailelerin baskısı, öğretmenlerin üçte birinden azı ailelerin ilgisizliği ve anne baba kavgaları ve öğretmenlerin beşte biri kardeş kıskançlığı, anne – baba ayrılığı ve maddi sıkıntılardan kaynaklanan konularda öğrencilerin rehberlik ve danışmanlığa

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinden rehberlik ve danışma ile ilgili en farklı ihtiyacı kardeş kıskançlığından kaynaklanan sorundan dolayı ortaya çıkan ihtiyaçtır. Martín (2005) kardeşleri ile sorunları olan çocukların, ailenin dışında da diğer akranları ile sorunlara sahip olmalarının muhtemel olduğunu belirtmesi araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Öneriler

1. Öğrencilerin düzenli aralıklarla eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal rehberlik ihtiyaçları değerlendirmeli ve rehberlik ve danışma programları bu ihtiyaca göre yapılandırılmalıdır.
2. Öğrencileri okula ve derslere daha iyi hazırlamak için etkin öğrenme ve motivasyon yöntemleri ile ilgili bireysel yada grup rehberlik programları uygulanmalıdır. Ayrıca öğrencilere OKS sistemi ile ilgili bilgi verilmeli ve bu sınavdan kaynaklanacak olan kaygıyı önleme ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
3. Okul rehberlik servisleri ve danışmanlar sürekli meslekler hakkında tanıtıcı bilgileri öğrencilere ulaştırmalıdır. Ayrıca öğrencilerin ilgi, yetenek ve potansiyellerini keşfetmelerine fırsat tanınmalıdır.
4. Öğrencilerin kişisel/sosyal rehberlik ve danışma ihtiyaçlarını karşılamak için ulusal programların tedavi edici anlayışın hakim olduğu rehberlik ve danışma programları yerine önleyici yaklaşıma dayalı okul temelli kapsamlı rehberlik ve danışma programları uygulanmalıdır.
5. Danışmanlar, öğretmenler ve aileler ve öğrenciler kendi aralarında saldırganlık ve zorbalığı çağrıştıracak ifade ve davranışlardan kaçınmalıdırlar.
6. Öğrencilerin ailelerinden kaynaklanan sorunları gidermek için rehber öğretmenler ev ziyaretleri yapmalıdırlar ve aynı zamanda okullarda ailelerin katılacağı seminerler düzenlenerek aile ile öğrenci arasında iletişim çatışmaları önlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akos, P. (2002). Student Perceptions of the Transition from Elementary to Middle School. *Professional School Counseling*, 5(5), 339-345.
- Akos, P., & Galassi, J. P.(2004). Middle and High School Transitions as Viewed by Students, Parents, and Teachers. *Professional School Counseling*, 7(4), 212-221.
- Akos, P. (2005). The Unique Nature of Middle School Counseling. *Professional School Counseling*, 9(2), 95-103.
- Björkqvist, K., Lagerspetz, K. M. J.,& Kaukiainen, A.(1992). Do Girls Manipulate and Boys Fight? *Aggressive Behavior*, 18(2), 117-127.
- Borg, R. (1996). Factors determining career choice. *European Education*, 28 (2), 6-21.

Brott, P. E, & Myers, J. E. (2002). Development of professional school counselor identity a grounded theory. Merriam, S. B., & Associates. (Eds). *Qualitative Research in Practice Examples for Discussion and Analysis*(pp. 145-160), San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company..

Brown, D., & Trusty, J.(2005). School Counselors, Comprehensive School Counseling Programs, and Academic Achievement: Are School Counselors Promising More Than They Can Deliver?, *Professional School Counseling*, 9(1), 1-8.

Carter, R. B.,& Spera, S. (1992). A guidance and counseling needs assessment for a rural, multi-cultural K-8 school. *Education*, 113(1), 19-25.

Carter, E. W., Clark, N. M., Cushing, L. S., & Kennedy, C. H. (2005) .Moving From Elementary to Middle School: Supporting a Smooth Transition for Students With Severe Disabilities. *Teaching Exceptional Children*, 37 (3), 8-14.

Cheek, J. R., Bradley, L. J., Reynolds, J. & Coy, D. (2002).An Intervention for Helping Elementary Students Reduce Test Anxiety. *Professional School Counseling*, 6(2), 162,165.

Coolican, H. (1992). *Research methods and statistics in psychology*. London: Hodder& Stougton

Dahir, C. A. (2001).Career Planning in Middle School. *Education Digest*, 67(4), 65-68.

Doğan, S.(2000). “Pratik Bir Sınıf Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Modeli” *Eğitim Yönetimi*, 21(6), 125-140.

Erkan , S. (1997). İlköğretim öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi*, 3, 333-406.

Erkan, S. (2001). *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.

Hiebert, B., Kemeny, K., & Kurchak, W. (1998). Guidance-Related Needs of Junior High School Students. *Guidance & Counseling*, 14 (1), 3-9.

Gati, I., Houminer, D., & Fasa, N. (1997). Framings of career compromises: How career counselors can help. *Career Development Quarterly*, 45 (4), 390–399.

Gibson, R.L., Mitchell, M.H., & Higgins, R.E. (1983). *Development and Management of Counseling Programs and Guidance Services*. New York: Macmillan PublishingCo., INC.

Gysbers, N. C. (2001). School Guidance and Counseling in the 21st Century: Remember the Past into the Future. *Professional School Counseling*, 5(2), 96-106.

Johnson, W., & Kottman, T. (1992). Developmental needs of middle school students: Implications for counselors. *Elementary School Guidance & Counseling*, 27(1), 3-14.

Lapan, R. T., Gysbers, N. C., & Petroski, G. F. (2003). Helping Seventh Graders Be Safe and Successful: A Statewide Study of the Impact of Comprehensive Guidance and Counseling Programs. *Professional School Counseling*, 6(3), 186-198.

Lee, C. C.(2001). Culturally Responsive School Counselors and Programs: Addressing the Needs of All Students. *Professional School Counseling*, 4(4), 257-262.

Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışma İhtiyaçları

- Martín, M. M. B. (2005) The causes and nature of bullying and social exclusion in schools. *Education Journal*, 86, 28-30.
- Owens, L., Daly, A., & Slee, P. (2005). Sex and age differences in victimisation and conflict resolution among adolescents in a south Australian school. *Aggressive Behavior*, 31(1), 1-12
- Pakaslahti, L., & Keltikangas-Jarvinen, L. (2000). Comparison of Peer, Teacher and Self-Assessments on Adolescent Direct and Indirect Aggression.: *Educational Psychology*, 20(2), 177-190.
- Scales, P. C. (2005). Developmental Assets and the Middle School Counselor., By:., *Professional School Counseling*, 9(2), 104-111.
- Schmitt, V. L. (2004). The Relationship Between Middle Level Grade Span Configuration, Professional Development, and Student Achievement.. *Research in Middle Level Education Online*, 27(2), 1-17.
- Sink, C. A. (2005). Fostering Academic Development and Learning: Implications and Recommendations for Middle School Counselors. *Professional School Counseling*, 9(2), 128-135.
- Studd, D. (1997). Career planning programs for Canadian students: Developing portfolios, curriculum and information. *Guidance & Counseling*, 12 (4), 6-10.
- Wigfield, A., Lutz, S. L., & Wagner, A. L. (2005). Early Adolescents Development Across the Middle School Years: Implications for School Counselors. *Professional School Counseling*, 9(2), 112-119.
- Wolcott, H. F. (1990). On seeking-and rejecting-validity in qualitative research. Eisner, E. W., & Peshkin, A. (Eds). *Qualitative Inquiry in Education The Continuing Debate* (pp.121-152). New York Teachers Collage Pres.
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel*. Ankara: Seckin Yayıncılık.